

KUSHTETUTA E REPUBLIKES ITALIANE

PARIME THEMELORE

Neni 1

Italia eshte nje Republike demokratike, e bazuar ne punen. Sovraniteti i perket popullit, qe e ushtron ate ne format dhe brenda kufijve te Kushtetutes.

Neni 2

Republika njeh dhe garanton te drejta e padhunueshme te njeriut, qofte si individ, qofte ne formacionet shoqerore ku zhvillohet personaliteti i tij, dhe kerkon kryerjen e detyrave te domosdoshme te solidaritetit politik, ekonomik e shoqeror.

Neni 3

Te gjitha shtetasit kane dinjitet shoqeror te njejte dhe jane te barabarte perpara ligjit, pa dallim seksi, race, gjuhe, feje, mendimi politik, kushtesh vetjake e shoqerore.

Eshte detyre e Republikes heqja e pengesave te karakterit ekonomik e shoqeror, te cilat, duke kufizuar ne praktike lirine dhe barazine e shtetasve, ndalojne zhvillimin e plote te personalitetit njerezor dhe pjesemarrjen efektive te te gjitha punonjesve ne organizimin politik, ekonomik e shoqeror te Vendit.

Neni 4

Republika eshte u nje dhe e pandare, njeh dhe zhvillon autonome lokale; kryen, ne sherbimet qe varen nga shteti, dedecentralizimin administrativ me te gjere; i pershtat parimet dhe metodat e legjislacionit te saj me kerkesat e autonomise dhe te decentralizimit.

Neni 5

Republika, është një dhe e pandarë, njeh dhe nxit autonomitë vendore: realizon në shërbimet, që varen nga Shteti, një shpërqendrim të gjerë administrativ; përshtat parimet dhe metodat e legjislacionit të saj me kërkesat e autonomisë dhe të shpërqendrimit.

Neni 6

Republika kujdeset me norma te posacme per minoritetet gjuhesore.

Neni 7

Shteti dhe Kisha katolike, jane, secili ne fushen e vet, te pavarur dhe sovrane.

Marredheniet e tyre rregullohen nga Paktet e Lateranos.

Ndryshimet e Pakteve, te pranuar nga te dy palet, nuk kerkojne procedure rishikimi te Kushtetutes.

Neni 8

Te gjitha besimet fetare jane njesoj te barabarta perpara ligjit.

Besimet fetare, te ndryshme nga ai katolik, kane te drejte te organizohen sipas statuteve te veta, per aq sa keto nuk vijne ne kundërshtim me rendin juridik italian.

Marredheniet e tyre me shtetin rregullohen me ligj mbi bazen e marreveshjeve me perfeqesite perkatese.

Neni 9

Republika nxit zhvillimin e kultures dhe kerkimin shkencor e teknik.

Ajo kujdeset per mjedisin dhe pasurite historike e artistike te Kombit.

Neni 10

Rendi juridik italian u pershtatet normave te se drejtes nderkombetare pergjithesisht te pranuar.

Gjendja juridike e shtetasit te huaj rregullohet me ligj, ne pajtim me normat dhe traktatet nderkombetare.

Shtetasi i huaj, te cilit ne vendin e vet i ndalohet ushtrimi efektiv i lirive demokratike te garantuara nga Kushtetuta italiane, ka te drejte strehimi ne territorin e Republikes, sipas kushteve te percktuara me ligj.

Nuk lejohet ekstradimi i shtetasit te huaj per vepra penale politike.

Neni 11

Italia e hedh poshte luften si instrument cenimi te lirise se popujve te tjere dhe si mjet zgjidhjeje te mosmareveshjeve nderkombetare, pranon, ne kushte barazie me shtetet e tjera, kufuzime te sovranitetit per aq sa jane te nevojshme per nje rend qe te siguroje paqen dhe drejtesine ndermjet Kombeve; ajo inkurajon dhe favorizon organizatat nderkombetare qe kane kete qellim.

Neni 12

Flamuri i Republikës është tringyreshi italian: i gjelber, i bardhë dhe i kuq, me tre shirita vertikale me permasa të barabarta.

Pjesa e parë.

Te drejtat dhe detyrat e shtetasve

Kreu I - Marrëdhëniet Civile

Neni 13

Liria vetjake nuk mund të dhunohet. Nuk lejohet asnjë formë burgosjeje, inspektimi ose kontrolli vetjak, dhe as ndonjë kufizim tjetër i çfaredoshëm i lirisë vetjake, përveçse me një akt të arsyetuar të autoritetit gjyqësor dhe vetëm në rastet dhe mënyrat e parashikuara me ligj.

Në rastet e jashtëzakonshme domosdoshmerie dhe urgjence, të përmendura shprehimisht në ligj, autoriteti i sigurimit publik mund të marrë masa të perkohshme, të cilat brenda 48 orëve duhet t'i njoftohen autoritetit gjyqësor dhe, në rast se ky nuk i sanksionon brenda 48 orëve pasardhese, quhen të shfuqizuara dhe mbeten pa efekt.

Ndeshkohet çdo dhunë fizike ose morale ndaj atyre personave që sidoqoftë u nënshtrohen kufizimeve të lirisë.

Me ligj caktohen kufijte maksimale të paraburgimit.

Neni 14

Banesa nuk mund të dhunohet. Në të nuk mund të kryhen kontrole ose bastisje a sekuestrime, përveçse në rastet dhe mënyrat e përcaktuara me ligj, sipas garancive të parashikuara për arsye shëndetësore dhe të sigurimit publik ose për qëllime ekonomike e fiskale rregullohen me ligje të posacme.

Neni 15

Liria dhe fshehtësia e korrespondencës dhe e çdo forme tjetër komunikimi nuk mund të dhunohen.

Kufizimi i tyre mund të bëhet vetëm me një akt të autoritetit gjyqësor me garancite e përcaktuara me ligj.

Neni 16

Çdo shtetas mund të levizë e të qëndrojë lirisht në çdo pjesë të territorit kombëtar, me përjashtim të kufizimeve që ligji cakton në përgjithësi për shkaqe shëndetësore ose sigurimi.

Asnjë kufizim nuk mund të vihet duke u nisur nga arsye politike.

Çdo shtetas është i lire të dalë nga territori i Republikës dhe të kthehet në të, përveçse kur ka detyrime ligjore.

Neni 17

Shtetasit kanë të drejtë të tubohen paqesisht dhe pa armë.

Për tubimet, edhe në një vend të hapur për publikun, nuk kërkohet njoftim paraprak.

Për tubime në vende publike duhen njoftuar paraprakisht autoritetet, të cilat mund t'i ndalojnë vetëm për shkaqe të vertetueshme sigurimi ose paprekshmerie publike.

Neni 18

Shtetasit kanë të drejtë të organizohen lirisht, pa autorizim, për qëllime që nuk u ndalohen individëve nga ligji penal.

Ndalohen shoqatat e fshehta dhe ato që ndjekin, qoftë edhe terthorazi, synime politike nëpërmjet organizimeve të natyresh ushtarake.

Neni 19

Të gjithë kanë të drejtë të manifestojnë lirisht besimin e vetë fetar në çfaredo formë, individuale ose kolektive, ta propagandojnë atë dhe të ushtrojnë kultin perkates privatisht a publikisht, me kusht që të mos jenë rite në kundërshtim në moralin shoqëror.

Neni 20

Karakterit besimtar dhe qëllimi fatar ose i kultit të një shoqate ose institucioni nuk mund të jenë shkak për kufizime legjore të veçanta as edhe peshe fiskale për gjendjen konstitucionale, aftësinë juridike dhe çdo formë të aktivitetit.

Neni 21

Të gjithë kanë të drejtë të shprehin lirisht mendimin e vetë me fjale, me shkrim dhe me çdo mëjet tjetër përhapjeje.

Shtypi nuk mund t'u nënshtrohet autorizimeve ose censurave.

Mund të kryhet sekuestrim vetëm në një akt të arsyetuar të autoritetit gjyqësor në rast krimesh, për të cilat ligji për shtypin e autorizon atë shprehimisht, ose në rastin e shkeljes së normave që vete ligji parashikon për përcaktimin e pergjegjesve.

Ne raste te tilla, kur ka urgjence te domosdoshme dhe nuk eshte e mundur nderhyrja ne kohe e autoritetit gjyqesor, sekuestrimi i shtypit periodik mund te kryhet nga oficeret e policise gjyqesore, te cilet menjehere, dhe gjithmone brenda 24 oreve, duhet te njohë autoritetin gjyqesor.

Ne rast se ky i fundit nuk sanksionon ate brenda 24 oreve pasardhese, sekuestrimi konsiderohet shfuqizuar dhe pa kurrfere efkti.

Ligji mund te vendose, me norma te karakterit te pergjithshemqe te behen publike mietet e financimit te shtypit periodik.

Ndalohen botimet me shtyp, shfaqjet de te gjita manifestimet e tjera ne kundershtrim me moralin shoqeror. Ligji cakton masat e pershtatshme per parandalimin dhe ndeshkimin e shkeljeve.

Neni 22

Askujt nuk mund t'i hiqen, per shkaqe politike, zotesia juridike shtetesia, emri.

Neni 23

Asnje sherbim personal ose pasuror nuk mund te vendoset pervec se ne baze te ligjit.

Neni 24

Te gjitha mund t'i drejtohen giykates per mbrojtjen e te drejtave dhe interesave te tyre te ligjshme.

Mbrojtja eshte nje e drejte qe nuk mund te dhunohet ne gjendje e faze te procesit.

Personat qe nuk jane ne gjende, u sigurohen, me institut te posacme, mjetet per te vepruar dhe per t'u mbrojtur perpara juridiksioni.

Ligji percakton kushtet dhe menytrat per ndreqjen e gabimeve gjyqesore.

Neni 25

Askujt nuk mund t'i ndryshohet giyqtari i natyrshem i paracaktuar me ligj.

Askush nuk mund te denohet, vecse ne beze te nje ligji qe te kete hyre ne fuqi perpara kryrjes se vepres.

Askush nuk mund t'u nenshtrohet masave te sigurimit, vecse ne rastet e parashikuara ne ligj.

Neni 26

Ekstradimi i shtetasit mund te lejohet vetem nese eshte i parashikuar shprehimisht ne konventat nderkombetare .

Ekstradimi nuk mund te lejohet ne asnje rast per vepra penale politike.

Neni 27

Pergjegjesa penale eshte vetjake.

I pandehuri nuk konsiderohet fajtor deri ne denimin perfundimtar.

Denimet nuk mund te jene trajtime ne kundershtrim me ndjenjat njerezore dhe duhet te synojne ne riedukimin e te denuarit.

Nuk lejohet denimi me vdekje, pervec rasteve te parashikuara nga ligjet ushtarake te kohes se luftes.

Neni 28

Funksionaret dhe nepunesit e Shtetit dhe te institucioneve publike jane pergjegjes drejtpersedrejt, sipas legjeve penale, civile dhe administrative, per veprimet e kryera duke shkelur te drejtat.

Ne raste te tilla pergjegjesa civile shtrihet te Shteti dhe tek institucionet publike.

Kreu II

Marredheniet Etiko-Shoqerore

Neni 29

Republika njej te drejtat e familjes si shoqeri natyrore e bazuar ne martesën.

Martesa rregullohet mbi bazen e barazise morale e juridike te bashkeshorteve, brenda kufijve te caktuar me ligj per garantimin e unitetit familjar.

Neni 30

Eshte detyre dhe e drejte e prinderve mbajtja, arsimimi dhe edukimi i femijeve, edhe kur kane lindur jashte martesës.

Ne rastet e pazotesise se prinderve, ligji do te percaktoje menytrat se si do te kryhen detyrat qe u ngarkohen atyre.

Ligji u siguron femijeve te lindur jashte martesës cdo mbrojtje juridike e shoqerore, ne pajtim me te drejtat e anetareve te familjes se ligjshme.

Ligji percakton normat dhe kufijte per kerkimin e atesise.

Neni 31

Republika lehtëson me masa ekonomike dhe perkujdesje te tjera krijimin e famijes dhe plotesimin e detyrave perkatese, me nje vemendje te vecante per familjet e medha.

Ajo mbron nenen, femijet dhe te rinjte, duke favorizuar institutet e nevojshme per kete qellim.

Neni 32

Republika kjudeset per shendetin si nje e drejte themelore e individit dhe nje interes i kolektivitetit, dhe garanton mjekime falas te skamurit. Aaskush nuk mund te detyrohet per nje trajtim shendetesor te percaktuar vecse me dispozite ligjore.

Ligji ne asnje rast nuk mund te shkele kufijte qe imponon respekti per njeriun.

Neni 33

Arti dhe shkenca jane te lire dhe i lire eshte mesimi i tyre.

Republika cakton normat e pergjithshme per arsimin dhe krijon shkolla shteterore per te gjitha rendet dhe shkallet.

Institucionet dhe privatet kane te drejte te krijojne shkolla dhe institute edukimi, pa shpenzime per Shtetin.

Ligji, ne percaktimin e te drejtave dhe detyrimeve te shkollave shteterore qe Kerkojne status te barabarte, duhet t'u siguroje atyre siguri te plote dhe nxenesve te tyre nje trajtim shkollor te barazvlefshem me ate te nxenesve te shkollave shteterore.

Eshte i detyrueshem nje provim shteteror per pranimin ne shkollat e cfaredo rendi dhe shkalle ose per perfundimin e tyre dhe permiresimin ne ushtrimin e profesionit.

Institucionet e kultures se larte, universitetet dhe akademite, kane te drejte te vendosin vete nje rend autonomie brenda kufijve te percaktuara nga ligjet e Shtetit.

Neni 34

Shkolla eshte e hapur per te gjitha. Arsimi i ulet, i dhene te pakten per tete vjet, eshte i detyrueshem dhe falas.

Ata qe jane te afte dhe qe e meritojne, edhe pse nuk i kane mundesite kane te drejte te arrijne shkallet me te larta te studimeve.

Kreu III

Raporti ekonomik

Neni 35

Republika kontrollon punen ne te gjitha format e aplikimet e saje.

Kuron formimin dhe scritjen profesionale te punetoreve. Nxit dhe favorizon marreveshjet dhe rritjen organizat internacionale qe kerkojne te bejne te njohur dhe te rregullojne te drejtat e punes. Njeh lirine e emigracionit, sipas detyrimeve te vendosura nga ligje ne interesin e pergjithshem, dhe kontrollon punen e Italianeve jashte.

Neni 36

Punetori ka te drejten e nje pagese ne perpjestim me kualitetin dhe sasine e pune se tije dhe ne cdo rast e mjaftueshme per te siguruar vetes dhe familjes se tije nje ekzistence te lire e me dinjitet.

Maksimumi i oreve te punes ditore jane te percaktuara me ligj.

Punetori ka te drejten e pushimit javore dhe pushimeve vjetore te paguara nga te cilat nuk mund te hege dore.

Neni 37

Gruaja qe punan ka te njejtat te drejta dhe barazi pune te njejtin page qe kane edhe punetoret.

Kushtet e punes duhet te lejojne permbushjen e funksionit te saje esencial familjare dhe sigurimin per femijen dhe nenen, dhe nje mbrojtje te pershtateshme e speciale.

Ligji stabilizon limitin minimal te mashes per pune te paguar Republika kontrollan punen e te miturve me norma specifike dhe u garanton atyre ne punen e barabarte, te drejten e barazise se pages.

Neni 38

Cdo shtetas i paafte per pune dhe pa mjetet e nevojshme per te jetuare ka te drejte per mbajtjen dhe asistencen shoqerore.

Punonjesit kane te drejte qe te parashikohen dhe te sigurohen me mjete te pershtateshme per kerkesat e tyre jetike ne rast fatkeqesie, semundjeje, invaliditeti dhe pleqerie, papunesie pa dashje.

Te paafte dhe te giymtuarit kane te drejte per edukimin dhe pergatitjen profesionale.

Per detyrat e parashikuara ne kete nen perkujdesen organe dhe institutet te ngritura ose te integruara nga Shteti. Asistenca private eshte e lire.

Neni 39

Organizimi sindikal eshte i lire. Sindikatave nuk mund t'u caktohet asnje detyrim, pervec regjistrimit te tyre prane zyraeve lokale a qendrore, sipas normave te ligjit.

Kusht per regjistrimin eshte qe statutet e sindikatave te sanksionojne nje rregullim te brendshem mbi baza demokratike.

Sindikatat e regjistruara kane personalitet juridik. Te perfaqesuara si nje trup i vetem ne perpjesetim me anetaret e tyre, ato mund te nenshkruajne kontrata kolektive pune te detyrueshme per te gjithë pjesetaret e kategorive te cilave u referohet kontrata.

Neni 40

E drejta per greve ushtrohet ne kuadrin e ligjeve qe e rregullojne.

Neni 41

Nisma ekonomike private eshte e lire. Ajo nuk mund te zhvillohet ne kundershtrim me dobine shoqerore ose ne menyre qe i sjell dem sigurise, lirise, dinjitetit njerezor.

Ligji percakton programet dhe kontrollet e duhura qe veprimtaria ekonomike publike e private te mund te drejtohet e te bashkerendohet per qellime shoqerore.

Neni 42

Prona eshte publike ose private. Pasurite ekonomike u perkasin Shtetit, institucioneve ose privateve. Prona private njihet dhe garantohet nga ligji, i cili percakton menytrat e fitimit te saj, te gizimit dhe kufite e saj, me qellim qe te sigurohet funksioni i saj shoqeror dhe qe ajo te behet e arritshme per te gjithë.

Prona private mund te shpronesohet per shkaqe te interesit te pergjithshem, ne rastet e parashikuara nga ligji dhe kundrejt shperblimit.

Ligji percakton normat dhe kufijte e trashegimise ligjore e me testament dhe te drejtat e Shtetit mbi trashegimite.

Neni 43

Per synime te nje dobie te pergjithshme ligji mund te rezervoje qe ne fillim ose te kaloje, me ane shpronesimi dhe kundrejt shperblimit, ne dobi te Shtetit, te institucioneve publike ose te bashkesive punonjesish ose perdoruesish, ndermarrje te caktuara ose kategori ndermarrjesh qe kane te bejne me sherbime publike thelbesore ose me burime energji a me suate monopoli ne te cilat te mbizoteroje interesi i pergjithshem.

Neni 44

Me qellim qe te arrihet shfrytezimi racional i tokes dhe te vendosen marredhenie te drejta shoqerore, ligji I imponon detyrime prones private mbi token. Cakton kufij per shtrirjen e saj sipas krahinave dhe zonave bujqesore, inkurajon dhe imponon bonifikimin e tokave, shnderrimin e latifondeve dhe rimekembjen e njesive prodhuese; mdihmon pronen e vogel dhe te mesme. Ligji percakton masa ne favor te zonave malore.

Neni 45

Republika nje funksionin shoqeror te koopermit me karakter ndihme te ndersjelle dhe pa synime spekulimi privat.

Ligji inkurajon dhe favorizon rritjen e tij me mjetet me te pershtashme dhe verifikon, me kontrollet e duhura, karakterin dhe qellimet e tij. Ligji parashikon masa per mbrojtjen dhe zhvillimin e artizanatit.

Neni 46

Me synimin e ngritjes ekonomike e shoqerore te punes dhe ne harmoni me kerkesat e prodhimit, Republika nje te drejten e punonjesve per te bashkepunuar, ne menytrat dhe ne kufijte e caktuar nga ligji, ne administrimin e ndermarrjeve.

Neni 47

Republika inkurajon dhe mbron kursimet ne te gjitha format e tyre; disiplinon, bashkerendon dhe kontrollon ushtrimin e kreditit. Ajo favorizon perdorimin e kursimeve popullore per pronesine mbi banesen, per pronesine e drejtperdrejte ne bujqesi dhe per investimin aksionar te drejtperdrejte dhe te terthorte ne komplekset e medha prodhuese te vendit.

Kreu IV

Marredheniet politike

Neni 48

Jane zgjedhes te gjithë shtetasit, burra e gra, qe kane mbushur moshen madhore.

Vota eshte vetjake dhe e barabarte, e lire dhe e fshehte. Ushtrimi i saj eshte detyre qytetare.

E drejta e votes nuk mund te kufizohet vecse per pazotesi civile ose si pasoje e nje vendimi penal te formes se prere dhe ne rastet e padenjesise morale te percaktuara me ligj.

Neni 49

Te gjithë shtetasit kane te drejte te organizohen lirisht ne parti per te kontribuar me metoda demokratike ne percaktimin e politikës kombetare.

Neni 50

Te gjithë shtetasit mund t'u drejtojne peticione Dhomave per te kerkuar masa legjislative ose per te parashtruar nevoja te perbashketa.

Neni 51

Te gjithë shtetasit te te dy sekseve mund te marrin pjese ne poste publike ose ne funksione te zgjedhshme ne kushte barazie, sipas kerkesave te percaktuara me ligj.

Ligji mundet, per pranimin ne postet publike dhe ne funksione te zgjedhshme te barazojë me shtetasit vendas italianet qe nuk i perkasin republikës.

Kushdo qe eshte caktuar ne funksione publike te zgjedhshme ka te drejte te disponoje kohen e nevojshme per kryerjen e tyre dhe te rueje vendin e tij te punes.

Neni 52

Mbrojtja e Atdheut eshte detyre e shenjte e shtetasit.

Sherbimi ushtarak eshte i detyrueshem ne kufijte dhe menytrat e percaktuara me ligj. Kryerja e tij nuk paragjykon poziten ne pune te shtetasit, as ushtrimin e te drejtave politike.

Organizimi i Forcave te Armatosura i pergjigjet frymes demokratike te Republikës.

Neni 53

Te gjithë kane per detyre te kontribuojne ne shpenzimet publike sipas aftesise se tyre kontribuese.

Sistemi fiskal ndertohet me kriterë progresiviteti.

Neni 54

Te gjithë shtetasit kane per detyre te jene besnike ndaj Republikës dhe te respektojne Kushtetuten dhe ligjet.

Shtetasit te cileve u jane besuar funksione publike kane per detyre te kryejne me disipline dhe nder, duke bere betim ne rastet e percaktuara me ligj.